

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Важливу роль у забезпеченні ефективних форм господарювання на підприємствах України відіграє фінансовий аналіз, який відповідає за відбір, оцінку та прогнозування економічних, фінансових та інших показників, які впливають на процес прийняття фінансових та інвестиційних рішень. Хоча, на думку західних економістів, термін "фінанси" за останні 20 – 25 років зазнав певних змін та суттєво удосконалився, фінансові аналітики в країнах з розвинутою ринковою економікою традиційно займаються розрахунком фінансових коефіцієнтів, статистичним аналізом, складанням трендів для прогнозування фінансових показників.

Думка про те, що основний вклад в теорію і практику фінансового аналізу внесли економісти країн з розвинутою ринковою економікою не може викликати особливих заперечень. Фінансовий аналіз покликаний обслуговувати потреби ринкової економіки, і тому лише розвиток та удосконалення механізму ринкової економіки можуть сприяти вдосконаленню його методології. Поряд з цим необхідно згадати праці вітчизняних економістів в яких викладені передові для свого часу поняття і методології фінансового аналізу.

Однак особливості економічного розвитку України як і більшості сусідніх з нею держав, мають певну специфіку, що вносить корективи в традиційну методологію фінансового аналізу. Насамперед, це вплив зміни зовнішнього середовища на роботу підприємства. Посилилась залежність фінансових показників підприємства від зовнішніх економічних процесів, надійності партнерів (постачальників і покупців). Середовище, в якому функціонують вітчизняні суб'єкти господарювання характеризується нестабільністю економіки, кризовим станом, безперервними змінами у фінансово-кредитному та податковому законодавстві, відносно високим темпом інфляції та значним коливанням цін. Не повністю сприяє проведенню традиційного фінансового аналізу слабкий розвиток в Україні ринку цінних паперів, де б обертались акції акціонерних підприємств, внаслідок чого ряд показників, що характеризують фінансовий стан акціонерних підприємств не можуть бути розраховані.

Незважаючи на ті та інші особливості економічного розвитку фінансовий аналіз українських підприємств за використовуваними видами і формами принципово не відрізняється від аналогічних процедур традиційного західного підходу. Найбільшою умовою проведення фінансового аналізу українських

суб'єктів господарювання є знання основних положень методики традиційного підходу.

Проведення традиційного фінансового аналізу можна умовно розділити на такі етапи:

1. Збір необхідної інформації для проведення аналізу.
2. Оцінка достовірності інформації для проведення аналізу.
3. Первинна обробка інформації.

4. Проведення горизонтального та вертикального аналізу – розрахунок показників зміни частки власників, частки та структури підвласних фінансових

підрозділу, бухгалтерії, фінансової служби, планово - економічної служби, так і спеціалісти залучені із сторони – незалежні аудитори і консультанти, арбітражні аналітики, працівники аналітичних служб партнерів, банків. Якщо пункти 1-5 етапів проведення аналізу кваліфікованими спеціалістами виконуються без особливих зусиль, то виконання пунктів 6-9 вимагає врахування особливостей розвитку економіки в Україні в перехідний період до ринку.

Досвід проведення фінансового аналізу українських підприємств дозволяє визначити основні особливості досліджень в даній галузі. Так значення фінансових коефіцієнтів і глибина досліджень обмежуються в найкращому разі констатуванням їх збільшення чи зменшення. Дуже часто результати фінансового аналізу ґрунтуються на неправдивій, недостовірній інформації, яка може бути перекручена як по об'єктних, так і по суб'єктивних причинах. Причиною перекручення вихідної інформації може бути те, що дуже часто керівники підприємств стараються приховати, чи хоча б занижити прибутки підприємства. В значній мірі на перекручення вихідної інформації впливає наявність бартерних операцій в результаті чого створюється видимість про поступовий розвиток ринкових відносин в Україні, при яких підприємство реалізує свою продукцію нібито за ринковими цінами, однак значно завищеними згідно домовленостями учасників бартерних операцій.

Прагнення деталізувати фінансовий аналіз зумовило розробку, розрахунок і поверхове використання надлишкової кількості фінансових коефіцієнтів, багато з яких перебуває між собою у функціональній залежності, дублюючи один одного, або протирічити один-одному, чи в теперішній час не мають практичного значення. Так, коефіцієнт маневрування власних засобів і індекс постійного активу, коефіцієнт автономії і коефіцієнт співвідношення залучених і власних засобів перебувають у функціональній залежності і при додаванні, як правило, дають одиницю. Ріст одного з них приводить до зниження іншого. На нашу думку достатньо використовувати 2-3 показники з кожного напрямку аналізу фінансової діяльності підприємства.

Порівняльний фінансовий аналіз на українських підприємствах є майже неможливий. На це впливає відсутність нормативної бази і доступних середньо галузевих фінансових коефіцієнтів. Враховуючи особливості розвитку ринкових відносин в Україні, загальноприйняті у світовій практиці стандарти основних фінансових коефіцієнтів не повністю можуть бути використані в роботі українських підприємств. За нашими підрахунками, українські підприємства майже не відповідають багатьом світовим нормативним значенням фінансових коефіцієнтів, а тому результати такого аналізу не завжди відповідають реальній дійсності.

Негативний вплив на фінансові показники має інфляція, яка не тільки погіршує фінансовий стан підприємства але і ускладнює його аналіз. В умовах інфляції у зв'язку з викривленням звітної інформації, користувачі можуть приймати рішення, які не відповідають реальним процесам. Для об'єктивної оцінки фінансових показників необхідно зробити перерахунок звітної інформації. Хоча індексація показників обліку і звітності в Україні має юридичний статус, однак Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" не зобов'язує платників податків застосовувати щорічно індексацію, а тільки надає їм право це робити. Враховуючи те, що застосування індексації призводить до збільшення обсягу облікової роботи, а також збільшення капітального доходу, який входить до складу валових доходів, платники податків проводять індексацію, як правило, тільки при зміні форми власності, при підготовці підприємства (окремої його частини) до продажу, при залученні інвестицій. На нашу думку обов'язковою умовою фінансового аналізу підприємства має бути перерахунок інфляції на індекс інфляції.

Незважаючи на ті та інші особливості специфіки роботи не зменшується значення традиційного підходу, впровадженого в країнах з розвинутою ринковою економікою, для фінансового аналізу сучасного стану і прогнозування розвитку українських підприємств.